

HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYOHJE TUTKIMUSLUPAHAKEMUKSEEN

Ohjeen tarkoitus

Henkilötietojen käsittelyohje perustuu EU:n tietosuojasetukseen, jota sovelletaan 25.5.2018 lähtien kaikkeen henkilötietojen käsittelyyn. Henkilötietojen käsittelyohjeen tarkoituksena on ohjata tutkijaa, jotka käsittelevät henkilötietoja tutkimuksessaan.

Keskeiset käsitteet

Henkilötietojen käsittely

Henkilötietojen käsittelyllä tarkoitetaan henkilötietojen keräämistä, tallettamista, järjestämistä, käyttöä, siirtämistä, luovuttamista, säilyttämistä, muuttamista, yhdistämistä, suojaamista, poistamista, tuhoamista sekä muita henkilötietoihin kohdistuvia toimenpiteitä.

Henkilötieto

Henkilötietona pidetään kaikkia tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan luonnolliseen henkilöön (asiakas, potilas, työntekijä) liittyviä tietoja; tunnistettavissa olevana pidetään luonnollista henkilöä, joka voidaan suoraan tai epäsuorasti tunnistaa erityisesti tunnistetietojen, kuten nimen, henkilötunnuksen, sijaintitiedon, verkkotunnistetietojen taikka yhden tai useamman hänelle tunnusomaisen fyysisen, fysiologisen, geneettisen, psyykkisen, taloudellisen, kulttuurillisen tai sosiaalisen tekijän perusteella. Henkilötieto voi olla talletettuna mm. paperille, sähköiseen tiedostoon tai tietojärjestelmään/sovellukseen ja ääni-, kuva- ja videotallenteeseen.

Rekisteröity

Rekisteröidyllä tarkoitetaan henkilöä, jota henkilötieto koskee.

Rekisterinpitäjä

Rekisterinpitäjällä tarkoitetaan yhtä tai useampaa henkilöä, yhteisöä, laitosta tai säätiötä, jonka käyttöä varten henkilörekisteri perustetaan ja jolla on oikeus määrätä henkilörekisterin käytöstä tai jonka tehtäväksi rekisterinpito on lailla säädetty.

Henkilötietojen käsittelijä

Käsittelijä käsittelee tietoja rekisterinpitäjän puolesta. Henkilötietojen käsittelijän velvollisuudet rekisterinpitäjää kohtaan pitää määritellä sopimuksella tai muulla laillisella asiakirjalla.

Henkilötietojen tietoturvaloukkaus

Henkilötietojen tietoturvaloukkauksella tarkoitetaan tietoturvaloukkausta, jonka seurauksena henkilötietoja tuhoutuu, häviää, muuttuu, henkilötietoja luovutetaan luvattomasti tai niihin pääsee käsiksi taho, jolla ei ole käsittelyoikeutta.

Henkilötietojen käsittelyn periaatteet

Henkilötietojen käsittelyssä on noudatettava tietosuojasetuksen 5 artiklan mukaan seuraavia vaatimuksia:

1. Tietoja on käsiteltävä lainmukaisesti, asianmukaisesti ja rekisteröidyn kannalta läpinäkyvästi
2. Tiedot on kerättävä tiettyä, nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten, eikä niitä saa käsitellä myöhemmin näiden tarkoitusten kanssa yhteen sopimattomalla tavalla
3. Henkilötietojen on oltava asianmukaisia ja olennaisia ja rajoitettuja siihen, mikä on tarpeellista suhteessa niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään
4. Henkilötietojen on oltava täsmällisiä ja tarvittaessa päivitettyjä; on toteutettava kaikki mahdolliset kohtuulliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että käsittelyn tarkoituksiin nähden epätarkat ja virheelliset henkilötiedot poistetaan tai oikaistaan viipymättä
5. Tiedot on säilytettävä muodossa, josta rekisteröity on tunnistettavissa ainoastaan niin kauan kuin on tarpeen tietojenkäsittelyn tarkoitusten toteuttamista varten
6. Tietoja on käsiteltävä tavalla, jolla varmistetaan henkilötietojen asianmukainen turvallisuus, mukaan lukien suojaaminen luvattomalta ja lainvastaiselta käsittelyltä sekä vahingossa tapahtuvalta häviämiseltä, tuhoutumiselta tai vahingoittumiselta käyttäen asianmukaisia teknisiä tai organisatorisia toimia

Tietojen suojaaminen

Henkilötietojen käsittelijän on toteutettava tarpeelliset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet henkilötietojen suojaamiseksi asiattomalta pääsylvä tietoihin ja vahingossa tai laittomasti tapahtuvalta tietojen hävittämiseltä, muuttamiselta, luovuttamiselta, siirtämiseltä tai muulta laittomalta käsittelemiseltä. Näitä toimenpiteitä on tarkistettava ja päivitettävä tarvittaessa.

Tietojen suojaamiseksi on muun muassa huolehdittava siitä, että:

- Henkilötietojen tekninen suojaaminen on hoidettu kirjaututtaessa henkilötietojärjestelmiin käyttäjätunnuksin ja salasanojin
- Henkilötietojen käsittelijän palomuurit, virustorjunta, salausjärjestelmät, langattomat yhteydet ym. tekninen tietoturva on kunnossa
- Henkilötietojen käsittelijä pystyy takaamaan käsittelyjärjestelmien ja palveluiden jatkuvan luottamuksellisuuden, eheyden käytettävyyden ja vikasietoisuuden
- Henkilötietojen käsittelijä pystyy palauttamaan nopeasti tietojen saatavuuden sekä pääsyn tietoihin fyysisen tai teknisen vian sattuessa
- Henkilötietojen käsittelijällä on menettely, jolla testataan, tutkitaan ja arvioidaan säännöllisesti teknisten ja organisatoristen toimenpiteiden tehokkuutta tietojenkäsittelyn turvallisuuden varmistamiseksi
- Henkilötietojen käsittelijän fyysinen tietoturva on kunnossa, esim. kulunvalvontaa ja lukittuja arkistotiloja sekä kaappeja koskien, mikäli niissä säilytetään henkilötietoja
- Henkilötietojen käsittelijällä on määritetty ne työtehtävät tai henkilöt työpaikalla, jotka käsittelevät työtehtäviensä vuoksi henkilötietoja, henkilökuntaa on koulutettu ja muistutettu vaitiolovelvollisuudesta henkilötietoja käsiteltäessä

Henkilötietojen tietoturvaloukkausta koskeva ilmoitusvelvollisuus

Rekisterinpitäjän on ilmoitettava henkilötietojen tietoturvaloukkauksesta ilman aiheetonta viivytystä ja mahdollisuuksien mukaan 72 tunnin kuluessa sen ilmitulosta toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle, paitsi jos henkilötietojen tietoturvaloukkauksesta ei todennäköisesti aiheudu luonnollisten henkilöiden oikeuksiin ja vapauksiin kohdistuvaa riskiä.

Henkilötietojen käsittelijän on ilmoitettava henkilötietojen tietoturvaloukkauksesta rekisterinpitäjälle ilman aiheetonta viivytystä saatuaan sen tietoonsa.

Ilmoitus tulee tehdä puhelimitse tai sähköpostilla kuntayhtymän tietosuojavastaavalle, tietohallintojohtajalle tai talous- ja hallintojohtajalle.

Tietosuojavastaava *Erja Heikkinen*, 040 314 5955, tietosuojavastaava@keusote.fi
Tietohallintojohtaja *Antti Ylä-Jarkko*, 040 758 9287, antti.yla-jarkko@keusote.fi
Talous- ja hallintojohtaja *Päivi Tarsia*, 040 716 3017, paivi.tarsia@keusote.fi

Erityisten henkilötietojen käsittely

Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan mukaan sellaisten henkilötietojen käsittely, joista ilmenee rotu tai etninen alkuperä, poliittinen suuntautuminen, uskonnollinen tai filosofinen vakaumus tai ammattiliiton jäsenyys sekä geneettisten tai biometrinen tietojen käsittely henkilön yksiselitteistä tunnistamista varten tai terveyttä koskevien tietojen taikka luonnollisen henkilön seksuaalista käyttäytymistä ja suuntautumista koskevien tietojen käsittely on kiellettyä.

Kyseisiä tietoja saa kuitenkin käsitellä, jos:

1. rekisteröity on antanut nimenomaisen **suostumuksensa** kyseisten henkilötietojen käsittelyyn yhtä tai useampaa tiettyä tarkoitusta varten;
2. käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän tai rekisteröidyn **velvoitteiden ja erityisten oikeuksien noudattamiseksi** työoikeuden, sosiaaliturvan ja sosiaalisen suojelun alalla;
3. käsittely on tarpeen rekisteröidyn tai toisen luonnollisen henkilön **elintärkeiden etujen suojaamiseksi**, jos rekisteröity on **fysisesti tai juridisesti estynyt** antamasta suostumustaan;
4. käsittely suoritetaan poliittisen, filosofisen, uskonnollisen tai ammattiliittotoimintaan liittyvän **säätiön, yhdistyksen tai muun voittoa tavoittelemattoman yhteisön laillisen toiminnan yhteydessä** ja asianmukaisin suojatoimin, sillä edellytyksellä, että käsittely koskee ainoastaan näiden yhteisöjen jäseniä tai entisiä jäseniä tai henkilöitä, joilla on yhteisöihin säännölliset, yhteisöjen tarkoituksiin liittyvät yhteydet, ja että henkilötietoja ei luovuteta yhteisön ulkopuolelle ilman rekisteröidyn suostumusta;
5. käsittely koskee henkilötietoja, jotka **rekisteröity** on nimenomaisesti **saattanut julkisiksi**;
6. käsittely on tarpeen **oikeusvaateen** laatimiseksi, esittämiseksi tai puolustamiseksi tai aina, kun tuomioistuimet suorittavat lainkäyttötehtäviään;
7. käsittely on tarpeen **tärkeää yleistä etua** koskevasta syystä;
8. käsittely on tarpeen ennaltaehkäisevää terveydenhuoltoa, työterveydenhuoltoa, työkyvyn arviointia, lääketieteellisiä diagnooseja, terveys- tai sosiaalihuollollista hoitoa **tai terveys- tai sosiaalihuollon palvelujen ja järjestelmien hallintoa varten** tai terveydenhuollon ammattilaisen kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti;

9. käsittely on tarpeen **kansanterveyteen liittyvän yleisen edun** vuoksi, kuten vakavilta rajat ylittäviltä terveysuhkilta suojautumiseksi tai terveydenhuollon, lääkevalmisteiden tai lääkinnällisten laitteiden korkeiden laatu- ja turvallisuusnormien varmistamiseksi; tai
10. käsittely on tarpeen **yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia taikka tieteellisiä ja historiallisia tutkimustarkoituksia tai tilastollisia tarkoituksia varten**.

Erityiset tiedot ovat salassa pidettäviä, eikä niitä tule luovuttaa sivullisille. Henkilötietojen käsittelijän tulee käsitellä erityisiä henkilötietoja laillisesti, noudattaa huolellisuutta ja hyvää tietojenkäsittelytapaa sekä suorittaa käsittelytoimet niin, ettei rekisteröidyn yksityiselämän suoja vaarannu.

Henkilötietojen käsittelijän tulee huolehtia kerättävien ja käsiteltävien henkilötietojen suojaamisesta ja vahingossa tai laittomasti tapahtuvalta tietojen hävittämiseltä, muuttamiselta, luovuttamiselta, siirtämiseltä, sekä muulta laittomalta käsittelyltä tietosuojaja- ja tietoturvanäkökohdat huomioiden.

Henkilötunnuksen käsittely

Henkilötunnusta saa käsitellä rekisteröidyn antamalla suostumuksella tai, jos käsittelystä säädetään laissa. Suostumus ei kuitenkaan yksin riitä, sillä henkilötunnuksen käsittelyn on aina täytettävä tarpeellisuusvaatimus. Henkilötietojen käsittelijän on huolehdittava siitä, ettei henkilötunnusta merkitä tarpeettomasti henkilörekisterin perusteella tulostettuihin tai laadittuihin asiakirjoihin.

Arkistointi

Rekisterin pitäjän on huolehdittava rekisterin käytön valvonnasta ja suojauksesta. Tutkimusrekisterin käyttö on mahdollista vain luvan saaneille. Suositeltavaa on poistaa henkilöiden tunnistetiedot aineiston kokoamisen jälkeen. Manuaaliset tutkimusrekisterit säilytetään asianmukaisissa tiloissa ja sähköisesti ylläpidettävät tutkimusrekisterit suojataan esim. käyttäjätunnuksin ja salasanojin.

Henkilörekisteri hävitetään tai siirretään arkistoitavaksi kansallisarkiston luvan saaneeseen arkistoon tai sen tiedot muutetaan sellaiseen muotoon, ettei tiedon kohde ole niistä tunnistettavissa, kun henkilötiedot eivät enää ole tarpeen tutkimuksen suorittamiseksi tai sen tulosten varmistamiseksi. Jos tieteellistä tutkimusta varten on käsitelty tietosuojalain mukaisia arkaluonteisia tietoja, ne on poistettava rekisteristä välittömästi sen jälkeen, kun käsittelylle ei enää ole perustetta. Käsittelyn tarve on arvioitava vähintään viiden vuoden välein.

Henkilötietojen asianmukainen hävittäminen

Tiedot tulee hävittää tietosuoja ja tietoturva varmistaen niin, että tiedot eivät joudu asiattomien käsiin. Lisäksi manuaaliset ja sähköiset asiakirjat tulee hävittää siten, että niitä ei enää voida yhdistää luonnolliseen henkilöön. Virheelliset ja vanhentuneet tiedot tulee hävittää välittömästi.

Salassapito ja vaitiolovelvollisuus

Henkilötietojen käsittelijä on velvollinen pitämään salassa sopimussuhteen aikana tietoonsa saamat asiat ja vaitiolovelvollisuus jatkuu sopimussuhteen päätyttyä.